

*Et bærekraftig
velferdssamfunn –
med muligheter*

for alle

Høyre vil føre en konservativ fremskrittspolitikk, bygget på det kristne kulturgrunnlag, rettsstaten og folkestyret, for å fremme personlig frihet og sosialt ansvar, medbestemmelse og eiendomsrett, og et forpliktende nasjonalt og internasjonalt samarbeid.

1 **Kap. 1: Høyres prinsipper**

2 Vi har arvet et samfunn preget av tillit, åpenhet og små forskjeller, med høy
3 verdiskaping og velutbygde velferdsordninger. Dette samfunnet er det vår plikt å
4 ivareta og videreutvikle for fremtidige generasjoner. Vi vil forandre for å bevare. Vi må
5 derfor gjøre nødvendige endringer i dag av hensyn til klima og miljø, økonomisk og
6 sosial bærekraft og fremtidige generasjoners velferd.

7 Høyre legger vekt på kontinuitet mellom fortid og fremtid. Hver enkelt av oss er
8 bindeleddet mellom våre foreldre og våre barn. Forvalteransvaret minner oss om at
9 vår egen generasjon har plikt til å sørge for at våre etterkommere får minst like gode
10 muligheter som vi selv har, til å utvikle samfunnet i samsvar med sin overbevisning.

11 Privat eiendomsrett og en sosial markedsøkonomi har vist seg å være nødvendige
12 forutsetninger for å utvikle demokrati og økonomiske fellesskap som skaper velferd,
13 mangfold og frihet. Som land har vi et ansvar som strekker seg ut over våre egne
14 grenser. Det er også i vår interesse at Norge er en stabil og konstruktiv
15 samarbeidspartner internasjonalt, med regionale og globale institusjoner og med våre
16 allierte og handelspartnere.

17 **Konservativt verdigrunnlag**

18 Høyres politikk bygger på en kristen og humanistisk kulturarv. Alle mennesker er født
19 forskjellige, men med samme ukrenkelige egenverdi. Mennesket er politikken
20 hovedmål. Høyre mener at et godt samfunn bygges på tillit til og respekt for
21 enkeltmennesket. Hver enkelt skal ha størst mulig frihet til og ansvar for å forme sitt
22 eget liv og sin egen fremtid, basert på respekt for andre og for fellesskapet.

23 Samfunnet er mer enn staten. Det består av små og store fellesskap, fra familie og
24 lokalsamfunn til nasjonale og internasjonale fellesskap. Høyre mener at samfunnet bør
25 skapes og utvikles nedenfra, basert på frihet, ansvar og muligheter for
26 enkeltmennesket, bedrifter og lokalmiljøet. Et bærekraftig samfunn med sterke
27 fellesskap krever kontinuerlig endring. Høyres grunnsyn er at samfunnet bør utvikles
28 gradvis, for å bevare grunnleggende verdier.

29 **Grenser for politikk**

30 Samfunnet består av det sivile samfunnet, markedet og staten. Det må være en balanse
31 mellom dem. Det krever at det settes grenser for politikk. Høyre ønsker en sterk stat,
32 som sikrer grunnleggende trygghet og velferd for innbyggerne. Staten skal tilby et solid
33 sikkerhetsnett for dem som trenger det, og bidra til at alle mennesker uavhengig av

34 sosial bakgrunn får de samme muligheter i livet. Samtidig må staten begrenses, slik at
35 vi gir rom for det sivile samfunnet og markedet.

36 **Frihet under ansvar**

37 Mennesket er et sosialt vesen, og kan bare realisere sine muligheter i samspill med
38 andre. Derfor gir rettigheter bare mening når de følges av plikten til å respektere andre
39 menneskers rettigheter. Frihet og ansvar er to sider av samme sak.

40 Høyres politikk bygger på prinsippet om frihet under ansvar. Frihet inspirerer
41 mennesker til å strekke seg lenger, og utløser skaperkraft i samfunnet. Derfor er det
42 viktig at samfunnet ikke unødig regulerer og begrenser enkeltmenneskets frihet.
43 Samtidig har den personlige friheten sin grense der den kommer i konflikt med andre
44 menneskers frihet.

45 Vi har alle et personlig og et sosialt ansvar. Det sosiale ansvaret omfatter familie,
46 venner, kolleger, lokalsamfunn og alle som trenger hjelp og støtte i hverdagen. Høyre
47 tror at mennesker som vises tillit og gis frihet, utvikler større evne til å ta ansvar.
48 Derfor er frihet en forutsetning for et sterkt personlig og sosialt ansvar, og for et varmt
49 og inkluderende samfunn.

50 **Mangfold og toleranse**

51 Høyre mener at mangfold og toleranse er viktige verdier for det norske samfunnet.
52 Mangfoldet bidrar til å utfordre og utvikle oss. Toleranse innebærer grunnleggende
53 respekt for forskjeller relatert til kjønn, nasjonalitet, religion og seksuell orientering. I
54 det norske samfunnet har vi høy grad av tillit til hverandre. Gjensidig respekt og
55 toleranse er avgjørende for å ivareta denne tilliten også i fremtiden.

56 **Valgfrihet**

57 Valgfrihet er nødvendig for å realisere enkeltmenneskets rett til å ta ansvar og forme
58 sitt eget liv. Det har en egenverdi at mennesker kan fatte egne valg uavhengig av sin
59 livssituasjon og bakgrunn. Det er derfor et mål at mennesket i størst mulig grad skal
60 kunne bestemme over eget liv. Valgfrihet har en verdi i seg selv, og er i tillegg viktig for
61 å sikre et tjenestetilbud som er tilpasset ulike behov. Det må derfor legges til rette for
62 et mangfold av tjenester i offentlig og privat sektor.

63 **Rettsstat**

64 Rettsstaten skal ivareta enkeltmenneskets og mindretallets rettigheter og sikre
65 grunnleggende friheter som religionsfrihet, yringsfrihet, privat eiendomsrett og likhet for
66 loven. Høyre ønsker et samfunn bygd på en sterk rettsstat og prinsippet om at man er
67 uskyldig inntil det motsatte er bevist. En viktig oppgave for en liberal rettsstat er å beskytte
68 enkeltmennesker og minoriteter mot overgrep og vilkårlig behandling.

69 **Eiendomsrett**

70 Retten til eiendom er grunnleggende for et godt samfunn. Den gir trygghet for den
71 enkelte, og fremmer ansvar og skaperkraft. Inngrep i eiendomsretten, for eksempel
72 gjennom skattlegging og regulering, krever derfor en særlig begrunnelse.

73 Selveierdemokratiet er en styrke for det norske samfunnet, og en viktig del av dette er
74 at alle skal kunne eie sin egen bolig, og at flere skal kunne bli medeier i egen bedrift.

75 **Ytringsfrihet**

76 Ytringsfriheten har en klar egenverdi, og er samtidig en forutsetning for et levende
77 demokrati. Derfor må alle menneskers rett til fri ytring og meningsutveksling sikres
78 gjennom et sterkt juridisk og samfunnsmessig vern.

79 **Maktspredning**

80 Det norske demokratiet er bygget på maktfordelingsprinsippet. En person eller
81 institusjon skal ikke kunne tilta seg for stor makt. Høyre ser på maktspredning som en
82 viktig verdi for hele samfunnet og hele landet. Økonomiske og politiske
83 maktkonsentrasjoner må unngås gjennom å spre makt og sikre velfungerende
84 konkurranse. Makt og ansvar bør plasseres så nær den enkelte, familien og
85 lokalsamfunnet som mulig.

86 **Personvern**

87 Hvert enkelt menneske har krav på beskyttelse av sitt privatliv, både overfor private
88 interesser og offentlige myndigheter. Teknologi utvider kraftig mulighetene for samling
89 og bruk av informasjon om enkeltpersoner. Høyre ønsker et sterkt personvern, og det
90 må settes klare og strenge grenser for registrering, bruk og utlevering av
91 personopplysninger. Overvåking må kun tas i bruk dersom det er strengt nødvendig av
92 hensyn til vitale samfunnsinteresser.

93 **Statsform**

94 Det konstitusjonelle monarkiet har vist seg som en levedyktig og samlende statsform.
95 Høyre ønsker derfor å opprettholde monarkiet.

96 **Kap. 2: Sosial bærekraft**

97 Det norske samfunnet bygger på et mangfold av verdier, men enkelte av dem har en
98 særlig forankring i befolkningen. Verdier som tillit, åpenhet, likestilling, private
99 initiativer og små forskjeller mellom folk må hegnes om. Andre viktige kvaliteter ved
100 det norske samfunnet er nærhet til beslutningstagere og at det er bygget på flate
101 strukturer.

102 **Frihet og fellesskap, tillit og samhold**

103 Høyres politikk springer ut fra et liberalkonservativt grunnsyn, der enkeltmennesker
104 skal ha frihet til å tro, mene og leve i tråd med egen overbevisning. Staten må legge til
105 rette for denne friheten, og ikke regulere private forhold mer enn nødvendig. Det
106 kulturelle og religiøse mangfoldet i samfunnet er en naturlig følge av disse
107 frihetsverdiene.

108 Sosial og økonomisk bærekraft forutsetter oppslutning om felles velferdsordninger,
109 som igjen avhenger av tillit og samhold. Det forutsetter at de sosiale forskjellene ikke
110 blir for store, og at alle har mulighet til deltagelse i samfunnet.

111 Høyre mener at tillit til, og oppslutning om, samfunnets felles normer og
112 velferdsordninger krever felleskap og møteplasser. Segregering langs økonomiske,
113 geografiske, kulturelle og religiøse skillelinjer utfordrer dette, og må motvirkes.

114 **Muligheter for alle**

115 Et samfunn med små forskjeller og god sosial mobilitet sikres gjennom arbeid, god
116 folkehelse og gode tilbud som barnehage og utdanning. Offentlige institusjoner og
117 tjenester skal fremme likeverdige muligheter for alle. Vi har et særskilt ansvar for å
118 inkludere og ta vare på sårbare grupper i samfunnet. Det er politikkenes ansvar å
119 motvirke at fattigdom går i arv.

120 Utenforskap kommer ofte av mangel på utdanning og arbeid eller som følge av
121 fattigdom og ekskludering. En aktiv inkluderingspolitikk innebærer at de som faller
122 utenfor, får en ny sjanse. Staten må aktivt fremme toleranse og bekjempe
123 diskriminering og rasisme, som begrenser enkeltmenneskers muligheter både i
124 arbeidslivet og på andre områder.

125 **Sivilsamfunn**

126 Det selvstendige og selvhjulpne mennesket er best i stand til å ta ansvar for seg selv og
127 andre. Høyre mener at alle mennesker har et selvstendig ansvar for sitt eget liv.
128 Dersom det offentlige overtar oppgaver som naturlig hører inn under den enkeltes
129 personlige ansvar, kan det redusere menneskers ansvarsfølelse og føre til mindre
130 personlig initiativ og trygghet.

131 Mennesket har en naturlig tilhørighet og forankring i sitt opphav, sin familie, i vår
132 kulturelle fellesarv og i nedarvede kunnskaper. Individet har rett til å verne om seg selv
133 og denne forankringen. Selv om familiemønstre og samlivsformer er i stadig endring,
134 mener Høyre at familien utgjør samfunnets viktigste fellesskap.

135 **Mangfoldige velferdstjenester**

136 Velferdssamfunnet er mer enn staten. Velferden skapes i et samspill mellom privat,
137 frivillig og offentlig sektor. De norske velferdstjenestene er i stor grad basert på
138 skattefinansierte universelle ordninger, men også målrettede ordninger for de som
139 trenger det mest. Derfor må også velferdsordninger utvikles i takt med endringene i
140 samfunnet for å kunne være rettferdige og bærekraftige.

141 Høyre ønsker mangfold innen velferdstjenestene. Mangfold bidrar til innovasjon, og gir
142 den enkelte mulighet til å velge mellom tilbud og tjenester som er tilpasset deres
143 behov. Det må derfor legges til rette for private og ideelle aktører i tillegg til offentlige

144 tilbud, og sikres fritt brukervalg innen viktige velferdstjenester. Det er et politisk
145 ansvar å legge til rette for innovasjon og sosialt entreprenørskap.

146 **Fri forskning og intellektuell eiendomsrett**

147 Forskningen skal være fri og politisk uavhengig. Politikken må begrense seg til
148 fordeling av ressurser og definering av etiske grenser for forskning og bruk av
149 forskningsresultater. Det er viktig å opprettholde forsknings- og kulturinstitusjonenes
150 frihet, samt å bidra til alternative finansieringsmuligheter ut over offentlige budsjetter.

151 For å skape best mulige markeder må det finnes eiendom. Eiendomsretten er uttrykk
152 for personlig uavhengighet og begrensnings av statens makt. Eiendom er også en
153 forutsetning for ethvert marked. Det gjelder også intellektuell eiendom.

154 **Migrasjon og integrering**

155 Norge har plikt til å hjelpe mennesker i nød og til å gi beskyttelse fra forfølgelse. Vi har
156 også ansvar for å gi dem som kommer hit, et godt utgangspunkt for å etablere et nytt liv
157 i Norge. God språkopplæring, kompetanse som gir muligheter for arbeid, og kjennskap
158 til det norske samfunn og verdier er viktige forutsetninger for en god
159 integreringspolitikk. Mennesker som har fått lovlig opphold i landet, skal møtes med
160 forventninger om å bidra og delta i det norske samfunnslivet.

161 Internasjonalt samarbeid er nøkkelen til å motvirke årsakene til at mennesker er på
162 flukt. Det er også sentralt for å få og beholde kontroll over yttergrensene i Europa og
163 for å stabilisere Europas urolige nærrområder. Norge skal bidra aktivt i internasjonale
164 prosesser for å fremme tiltak som støtter opp om kontrollert og regulert migrasjon, og
165 begrense irregulære ankomster av migranter uten beskyttelsesbehov eller annet
166 grunnlag for lovlig opphold.

167 Hvert enkelt land har rett til å regulere innvandringen til landet og ha kontroll over
168 hvilke krav som bør stilles for å komme til landet. For å bevare asylinstituttet og for å
169 bevare evnen og viljen til å ta imot mennesker med beskyttelsesbehov i våre samfunn,
170 må vi gjøre en vurdering av hvem som har behov for vår beskyttelse. De som ikke har
171 behov for beskyttelse, må returneres.

172 En god integreringspolitikk betyr også å ta alvorlig utfordringene til minoritetsungdom
173 og andre som står i spenningsfeltet mellom to kulturer. Alle som lever og bor i Norge,
174 skal ha rett til å bestemme over eget liv, og ingen skal utsettes for negativ sosial
175 kontroll.

176 **Urfolk og nasjonale minoriteter**

177 Samer og nasjonale minoriteter i Norge skal få utvikle sitt språk, sin kultur og sitt
178 samfunnsliv. Samene har status som urfolk i Norge. Som nasjonale minoriteter regnes
179 jøder, kvener/norskfinner, romanifolk/tatere, romfolk, og skogfinner. Samenes og de
180 nasjonale minoritetenes kultur bidrar til et positivt mangfold som skal ha mulighet til å
181 eksistere og utvikles i storsamfunnet.

182 **Bioteknologi**

183 Høyre legger til grunn at alle mennesker har en iboende og ukrenkelig egenverdi. Av
184 dette følger det at alle mennesker har samme verdi, uavhengig av egenskaper, evner og
185 funksjonsnivå. Menneskelig liv kan derfor ikke graderes eller rangeres. Det følger også
186 av dette at ingen mennesker skal brukes som middel for andre mennesker. Den enkelte
187 skal ha stor frihet i private spørsmål. Høyre legger til grunn at det er legitimt å regulere
188 forhold som også berører andre menneskers rettigheter og andre viktige
189 samfunnshensyn, som vern av barns rettigheter og hensynet til fremtidige
190 generasjoners livsbetingelser.

191 Høyre ser positivt på at genterapi og genredigering kan gi bedre medisinsk behandling
192 for en rekke sykdommer og tilstander. Høyre vil ikke tillate genterapi og genredigering
193 som ikke har et medisinsk formål, men kun tar sikte på å forbedre menneskelige evner
194 og egenskaper. Genterapi i kjønnceller, embryo eller befruktete egg som innebærer
195 varige endringer i arvelige anlegg, innebærer et betydelig etisk dilemma, på grunn av
196 potensiell risiko for uoverskuelige og uheldige konsekvenser for fremtidige
197 generasjoner.

198 Høyre ser positivt på de teknologiske fremskrittene som gjør det mulig for ufrivillig
199 barnløse å få barn. Enkeltmennesker bør ha stor frihet til selv å forme sitt familieliv og
200 ta valg for seg selv og sine. Reguleringen på dette området må imidlertid også ta
201 utgangspunkt i barnets rettigheter og behov for vern. Høyre mener at tilbudet om
202 assistert befruktning må utvides til enslige dersom vilkårene for å gi barnet trygge og
203 gode oppvekstforhold er oppfylt i det enkelte tilfelle. Eggdonasjon kan gi kvinner og
204 par med fertilitetsproblemer mulighet for å få egne, biologiske barn. Eggdonasjon må,
205 som ved sæddonasjon, bare tillates med kjent donor. Foreldre til barn som er
206 unnfanget etter egg- eller sæddonasjon, plikter å fortelle barnet om det så snart som
207 tilrådelig. Vilkårene for eggdonasjon må reguleres.

208 Fosterdiagnostikk kan gi viktig informasjon om fosterets helsetilstand eller genetiske
209 egenskaper. Dette må skilles fra undersøkelser som et ledd i svangerskapsomsorgen,
210 for eksempel rutinemessig ultralydundersøkelse. Høyre mener at det fortsatt skal være
211 tilbud om rutinemessige undersøkelser som et ledd i svangerskapsomsorgen, der
212 hensikten er å følge barnets utvikling. Det offentlige skal ikke tilrettelegge for
213 rutinemessig screening av egenskaper, tilstander eller sykdom hos et foster, uten at det
214 foreligger en særskilt risiko som tilsier det.

215 **Menneskeverd**

216 Respekten for menneskeverdet gjør at Høyre mener alle har rett til en verdig død, men
217 sier nei til aktiv dødshjelp.

218 Spørsmål om svangerskapsavbrudd berører både prinsippet om selvbestemmelse og
219 retten til liv. Dagens lovgivning sikrer en hensiktsmessig balanse mellom disse
220 hensynene.

221 **Kap. 2: Økonomisk bærekraft**

222 Økonomisk bærekraft er avgjørende for å sikre velferdsordninger som gir hver enkelt
223 frihet, muligheter og trygghet. Hver generasjon har et ansvar for å sikre at den neste får
224 et minst like godt utgangspunkt som vi har fått. Politikken må derfor innrettes slik at vi
225 ivaretar bærekraften i velferdssamfunnet.

226 Høy arbeidsdeltagelse er en forutsetning for velferden. Det innebærer at det må stilles
227 krav om arbeidsdeltagelse til alle som kan bidra. Velferdsordninger må i større grad
228 stimulere til arbeid, og må løpende være gjenstand for vurderinger med det som
229 utgangspunkt. Offentlig regulering må legge til grunn at ingen skal kunne velge å motta
230 offentlige ytelser dersom de kan delta og bidra i arbeidslivet, ei heller av religiøse eller
231 kulturelle årsaker. Det bør derfor stilles krav til aktivitet for å motta offentlige ytelser
232 når det er mulig.

233 Av hensyn til fremtidige generasjoner og bærekraften i velferdssamfunnet vil det være
234 begrenset rom for nye kostbare velferdsordninger. Målrettede ordninger for dem som
235 trenger det mest, må derfor prioriteres fremfor nye universelle ordninger.

236 **Skape lønnsomme jobber**

237 Økonomisk stabilitet og vekst er avgjørende for å sikre trygghet for den enkelte og for
238 velferdssamfunnets bærekraft over tid. Det er vår felles arbeidsinnsats som er
239 bærebjelken i økonomisk stabil vekst.

240 Lønnsomme bedrifter er en forutsetning for trygge arbeidsplasser. Det må legges til
241 rette for at flere kan være medeier i sin egen arbeidsplass. Gode vilkår for gründere og
242 selvstendig næringsdrivende vil også bidra til etablering av flere trygge arbeidsplasser
243 i hele landet. Arbeidsplassene i offentlig sektor er avhengige av lønnsomme, private
244 bedrifter som genererer skatteinntekter. Samtidig er en velfungerende offentlig sektor
245 også viktig for private arbeidsplasser.

246 Norge har rike naturressurser på land og i havet som har skapt grunnlag for
247 verdiskaping, arbeidsplasser og bosetting i hele landet gjennom generasjoner.
248 Arbeidsplasser er en viktig forutsetning for bosetting. Næringspolitikken er derfor en
249 bærebjelke i distriktspolitikken. Omstilling, innovasjon og gründerskap vil stå sentralt
250 for å skape stadig nye, lønnsomme arbeidsplasser. Norske bedrifter har behov for gode

251 og forutsigbare rammebetingelser. Eiere og bedrifter bør ha minst mulig særnorske
252 byrder når de skal konkurrere med utenlandskeide bedrifter. Skatt på norsk privat
253 eierskap og dermed på norske arbeidsplasser skal reduseres.

254 Det må tilstrebes bredere skattegrunnlag og lavere satser i utviklingen av
255 skattesystemet. Fremtidens skattesystem må også tilpasses endrede
256 virksomhetsformer. Økt skatt på forbruk og vridning til grønt skatteskifte vil kunne
257 bidra til et skattesystem som stimulerer til både arbeid og investeringer i norske
258 arbeidsplasser.

259 Staten skal ikke engasjere seg i kommersielle interesser og produksjon av goder der
260 det er mulig å etablere et fungerende marked uten statlig medvirkning. Unntak fra
261 dette må ha en særskilt begrunnelse. Det statlige eierskapet i næringslivet er stort i
262 Norge, og er til dels historisk betinget. Høyre ønsker større maktspredning, og vil legge
263 til rette for et størst mulig privat eierskap. Det gjelder særlig selskaper hvor staten kun
264 har forretningsmessige mål for sitt eierskap, og hvor det ikke foreligger markedssvikt.

265 Høyre ønsker også å gjøre norsk næringsliv mest mulig uavhengig av direkte og
266 indirekte subsidier fra det offentlige. Statens viktigste rolle i næringspolitikken er å
267 legge et godt grunnlag gjennom skole, utdanning og forskning, samt utbygging av
268 nødvendig infrastruktur.

269 **Redusere utenforskapet**

270 Et godt og velorganisert arbeidsliv er ikke bare produktivt, men også inkluderende.
271 Den største sløsing med ressurser er når mennesker blir stående utenfor
272 arbeidslivet. Et godt arbeidsliv muliggjør deltagelse uavhengig av psykiske eller fysiske
273 utfordringer. Offentlige og private arbeidsplasser og sivilsamfunnet må ta ansvar for at
274 flest mulig får en ny sjanse i arbeidslivet. Det skal alltid lønne seg å jobbe.

275 **Digitalisering og automatisering**

276 Bruk av digitale løsninger og innovativ teknologi forenkler folks hverdag,
277 videreutvikler velferden, skaper nye jobber, og kan bidra til å sikre et bærekraftig
278 samfunn. Det må legges til rette for at markedet kan få frem de beste løsningene.

279 Delingsøkonomien har utviklet nye markeder med lavere terskler for etablering enn
280 mange eksisterende tjenestetilbud, som på en positiv måte bidrar til å gjøre det enklere
281 å dele ressurser med hverandre.

282 Digitalisering og automatisering gir oss store gevinster gjennom bedre og mer
283 brukerrettede tjenester og økt produktivitet. For et høykostland som Norge er dette
284 viktig. Samtidig må de negative konsekvensene for enkeltmennesker håndteres slik at
285 ulempene ikke overskygger fordelene. Digitaliseringen utfordrer det tradisjonelle
286 arbeidslivet. Det betyr at vi må tilpasse arbeidslivets rammer til denne utviklingen.

287 Automatisering kan føre til at mange med lav formell utdanning mister jobben, for
288 andre vil arbeidsoppgavene endres. Vi må unngå at noen «går ut på dato» på grunn av
289 manglende kunnskap eller kompetanse. Derfor har arbeidsgiversiden, arbeidstagerne
290 og det offentlige i fellesskap et ansvar for å løfte kompetansen hos voksne
291 arbeidstagere.

292 **Vår digitale sikkerhet**

293 Teknologisk utvikling medfører utfordringer knyttet til sikkerhet og personvern. Høyre
294 legger til grunn at etikk og verdier skal sette rammene for bruk av teknologi. Samtidig
295 må også etiske hensyn og verdier drøftes og avveies i lys av samfunnsutviklingen og de
296 mulighetene teknologien gir.

297 Norge må ha et effektivt og helhetlig forsvar mot de økende utfordringene i
298 cyberdomenet. Det må legges til rette for at nasjonale myndigheter og aktører som
299 følger norsk lov og ivaretar personvernet, sikres muligheter til å nyttiggjøre seg
300 stordata og utvikle ny kunnskap og konkurransedyktige tjenester. Bruk av stordata kan
301 både gi kommersielle muligheter og styrke viktige samfunnsoppgaver.

302 **Effektiv offentlig sektor**

303 Offentlig sektor er til for å løse viktige fellesoppgaver. En effektiv offentlig sektor
304 skaper legitimitet og tillit hos befolkningen. Av hensyn til skattebetalerne som
305 finansierer offentlig sektor bør oppgavene løses på en så effektiv måte som mulig.
306 Offentlig sektors pålegg om administrative byrder på næringslivet og privatpersoner
307 begrenses til det strengt nødvendige. En effektiv offentlig sektor vil være et
308 konkurransefortrinn for norske virksomheter og bidra til et lavere skatte- og
309 avgiftsnivå.

310 Høyre ønsker et samfunn som utvikles nedenfra, og vil derfor desentralisere makt og
311 ansvar. Et sterkt lokalt selvstyre gjør kommunene bedre i stand til å løse de store
312 velferdsoppgavene. For å sikre innbyggerne likeverdige og gode tjenester er det
313 nødvendig med større kommuner, som har kompetanse og kapasitet tilpasset det
314 ansvaret kommunene har. Kommunereform krever god lokal forankring, men det er
315 Stortinget som til slutt skal ta beslutningene om lokal inndeling.

316 **Stå lenger i arbeid**

317 Dagens eldre er en sammensatt gruppe. Stadig flere har evne og vilje til å bidra i
318 samfunnet også etter normal pensjonsalder. Alder skal ikke være en selvstendig grunn
319 til oppsigelse, og det bør derfor ikke være aldersgrenser i arbeidslivet. Det stiller
320 imidlertid krav til at arbeidsgiver og arbeidstager har en åpen dialog om når det passer
321 for den enkelte å pensjonere seg, enten fordi vedkommende selv ønsker det eller fordi
322 innsatsen er blitt svekket med alderen. Videre stiller det krav til at pensjonssystemet
323 oppdateres. Særaldersgrenser må fjernes. Opptjeningen av pensjon må tilpasses
324 muligheten til å arbeide lenger.

325 **Lavere skattebyrde for familiene**

326 Selvstendighet har en stor verdi. Økonomisk selvstendighet for den enkelte og
327 familiene er viktig. Familiene må ha stor mulighet til å bestemme over egen inntekt, og
328 skatt på arbeid må reduseres. Å beholde mer av egne penger gir mer velferd for
329 familiene. For å motivere til at flere velger å få barn må det legges til rette for gode
330 ordninger og valgfrihet for barnefamiliene. Statens tiltak bør fremme yrkesdeltagelse
331 og likestilling.

332 **Pensjonsfondet**

333 Statens pensjonsfond utland er et virkemiddel for å fordele petroleumsinntektene over
334 mange generasjoner. Bruken må derfor begrenses til realavkastningen, slik at verdiene
335 i fondet består. I forvaltningen av fondet skal hovedformålet være å oppnå en høyest
336 mulig finansiell avkastning innenfor akseptabel risiko.

337 Fondet er langsiktig, og den langsiktige avkastningen svekkes om selskapene tiltar seg
338 kortsiktig profitt på bekostning av samfunnet, f.eks. ved å gjøre skade på miljøet eller
339 bryte internasjonale konvensjoner. Derfor bør vi som langsiktig eier fremme verdier og
340 beslutninger som tjener langsiktig verdiskaping, og som kan utvikle det internasjonale
341 finansmarkedet i en positiv retning.

342 **Kap. 4: Kulturell bærekraft**

343 Høyre har to kulturpolitiske ben å stå på som grunnleggende sett trekker i motsatt
344 retning. Et konservativt med bakgrunn i dannelsesidealer og kulturarv, og et liberalt
345 som springer ut fra ønsket om minst mulig statlig innblanding i kulturlivet. Vi ønsker
346 en balanse mellom disse to hensynene.

347 Ytringsfrihet og trygghet for innbyggerne til å kunne praktisere den er en av
348 demokratiets mest sentrale verdier. Kunsten skal være fri.

349 **Kultur**

350 Kultur, idrett og frivillig deltagelse beriker menneskers liv. Kunst og kultur forankrer
351 oss i vår felles historie, utfordrer oss og åpner opp for det ukjente. Høyre ønsker et
352 kulturliv preget av nyskaping, kvalitet og talentutvikling. Det krever sterke
353 kulturinstitusjoner, økt mangfold av aktører og god talentutvikling. Den norske
354 kulturarven må ivaretas.

355 Idretten er Norges største folkebevegelse, og bidrar til god folkehelse, deltagelse og
356 inkludering. Frivilligheten skaper lokalt engasjement og fellesskap. Høyre ønsker å
357 legge til rette for størst mulig frivillig engasjement i idrett og kulturliv. Gjennom
358 frivilligheten oppnår vi sosial tillit, inkludering og hverdagsintegrering. Økonomisk
359 situasjon og sosial bakgrunn skal ikke være til hinder for deltagelse og frivillig innsats.

360 Kunnskap om egen kultur gir trygghet og gode forutsetninger for å møte dagens
361 mangfold av impulser utenfra på en sjenerøs og konstruktiv måte. Kulturarv handler
362 om vern, bevisstgjøring og om at arven brukes i ny virksomhet. Høyre mener
363 kulturarven ivaretas best gjennom bruk og forvaltning. Kunnskap ivaretas også best
364 gjennom bruk, spesielt nedarvet kunnskap om folkekulturen og
365 håndverkstradisjonene. Vår evne til samfunnsdeltagelse er særlig knyttet til språket.
366 Godt språk er derfor ikke bare en kulturpolitisk målsetning, men en forutsetning for
367 vår deltagelse i demokratiet.

368 **Medier**

369 Et åpent og opplyst demokrati styrkes av de redaktørstyrte mediene. Sterke og
370 uavhengige redaksjonelle medier er den beste skansen mot «falske nyheter».
371 Journalistikk som opplyser borgerne og setter oss i stand til å delta i diskusjoner og
372 beslutninger, sikrer at det som ikke fungerer i samfunnet, blir kritisk belyst og
373 gransket. Innsyn i offentlig sektor er av stor demokratisk verdi. Det er viktig å avdekke
374 ressursmisbruk og maktmisbruk.

375 Pressen skal være fri, men staten skal tilrettelegge for et reelt mediemangfold. En god
376 og fremtidsrettet mediepolitikk skal stimulere til innovasjon og nyskaping og samtidig
377 opprettholde den frie pressens tradisjoner og grunnverdier. Mediestøtten må være
378 forutsigbar, ubyråkratisk og plattformnøytral. Den teknologiske utviklingen muliggjør
379 at store, globale selskaper har forretningsmodeller som baserer seg på omfattende
380 innhenting av personopplysninger fra hver enkelt bruker. Søkemotorer, netthandel og
381 medier blir skreddersydd hver enkelt bruker, noe som kan føre til at vi får en svært
382 snever tilgang på informasjon, uten at vi selv er klar over det. Høyre mener det er
383 nødvendig med regulering av måten våre persondata registreres og benyttes på.

384 Det er viktig med et ikke-kommersielt almenkringkastingstilbud av høy kvalitet, som
385 når ut til hele landet. NRK skal bidra til ivaretagelse av det norske språket, og med et
386 stort spekter av både smalt og bredt innhold. Finansieringen skal bidra til at NRK kan
387 ivareta sitt oppdrag som almenkringkaster og sikre redaksjonell uavhengighet og
388 legitimitet.

389 Internett og sosiale medier har endret vilkårene for offentlige ytringer. Hatefulle
390 ytringer kan ha alvorlige konsekvenser både for den det gjelder, og for samfunnet som
391 helhet. Som samfunn må vi derfor bekjempe hatefulle ytringer.

392 **Skolen som en av få fellesarenaer**

393 Barnehage og skole er to av samfunnets få felles arenaer. Her møtes alle barn og unge
394 uavhengig av bakgrunn, og det gjør disse arenaene viktige for både dannelse og
395 utdanning. Skolen skal gi alle elever mulighet til å utvikle sine talenter og bidra til
396 sosial mobilitet.

397 Et velfungerende utdannelsessystem er avgjørende for samfunnets utvikling og
398 velstand, og for den enkeltes velferd. Staten har et ansvar for å sørge for at
399 utdannelsessektoren utvikles og ivaretas på en forsvarlig måte.

400 Valgfrihet og handlefrihet forutsetter informasjon og kunnskap om konsekvenser av
401 valg. Utbredelse av kunnskap gir maktspredning i samfunnet og trygghet så vel som
402 muligheter for individet. Kunnskap formidler kultur og identitet, skaper holdninger og
403 gir åndelig og materiell vekstkraft til individ og samfunn. Høyre legger stor vekt på å gi
404 alle landets innbyggere gode og likeverdige muligheter til utdanning.

405 I et omskiftelig samfunn blir det vanskeligere å forutse hva slags kunnskap vi trenger i
406 fremtiden. Det betyr at grunnleggende ferdigheter blir viktigere, men også at skolen
407 skal gi rom for dybdelæring, refleksjon og kritisk tenkning.

408 **Kap. 5: Økologisk bærekraft**

409 Forvalteransvaret forutsetter en politikk som tar vare på naturen og forvalter
410 samfunnsverdier i et generasjonsperspektiv. Enhver generasjon har ansvar for å
411 utvikle samfunnet og ikke overforbruke ressurser. Det samfunnet neste generasjon
412 arver, skal være et bedre samfunn enn det vi selv overtok. Vern og bruk må i hovedsak
413 bygge på lokal tilslutning og forvaltning, med sikte på å bevare artsmangfoldet i
414 naturen.

415 **Forvalteransvar**

416 Høyre legger til grunn at forurenser skal betale, og at man skal være føre var. Høyre
417 mener innsatsen for et bedre miljø må settes inn der den gir de beste resultatene. Det
418 er imidlertid viktig at Norge også avsetter betydelige ressurser og innsats for å gjøre
419 det norske samfunnet mer klima- og miljøvennlig. Et grønnere skatte- og avgiftssystem
420 vil gjøre markedet i stand til å håndtere samfunnets miljøkostnader. Satsing på
421 forskning og utdanning er avgjørende virkemidler for å løse fremtidens
422 miljøutfordringer.

423 Privat eiendomsrett er en forutsetning for et samfunn med frihet og utvikling. Gjennom
424 generasjoner har mennesker tatt vare på og forvaltet natur- og miljøverdier. Høyre
425 legger derfor stor vekt på respekt for den private eiendomsretten i miljøpolitikken.

426 **Markedsløsninger og teknologioptimisme**

427 Høyre tror på fremtiden og menneskenes evne til å finne nye løsninger på felles
428 utfordringer som fattigdom, sykdom, klimagassutslipp og miljøødeleggelser.
429 Menneskenes evne til å ta ansvar og til å skape gjennom ny kunnskap og teknologi gir
430 grunnlag for optimisme.

431 Høyres klimaløsninger skal være fremtidsrettede, markedsbaserte og teknologidrevne.
432 For å lykkes med en grønn omstilling må det brukes kunnskapsbaserte virkemidler
433 som stimulerer til og forenkler muligheten til å kunne velge grønne løsninger.

434 **Grenseoverskridende utfordringer**

435 Miljø- og klimautfordringer er grenseoverskridende og må møtes aktivt og forpliktende
436 både lokalt, nasjonalt og globalt. Økonomisk vekst, handel og utvikling har løftet
437 millioner av mennesker ut av fattigdom. Samtidig øker verdens befolkning, og flere
438 mennesker vil ha et voksende behov for mat og energi. Grønn omstilling handler derfor
439 om å frikoble vekst fra utslipp, fordi vekst også har gitt oss menneskeskapte
440 klimaendringer.

441 Klimaendringene er reelle og farlige. De representerer en grunnleggende utfordring for
442 vårt samfunnssystem og vår økonomi. Globalt er trusselen størst for fattige mennesker
443 i utviklingsland, der værforandringer allerede gjør livsvilkårene vanskeligere.
444 Klimakampen er derfor både et nasjonalt og globalt anliggende, og det innebærer en
445 moralsk forpliktelse.

446 **Kap. 6: En bærekraftig utenrikspolitikk**

447 Høyres mål for norsk utenrikspolitikk er å fremme norske interesser og bidra til
448 avspenning og økt internasjonalt samarbeid. Det er spesielt viktig med samarbeid for å
449 løse grenseoverskridende utfordringer knyttet til klima, fattigdom, migrasjon og
450 terrorisme. Som et lite, men strategisk viktig land med en åpen økonomi er vi tjent med
451 å bidra til gode rammer for internasjonal handel og ivaretagelsen av en internasjonal
452 rettsorden.

453 Norsk utenrikspolitikk skal bidra til at vi når FNs bærekraftsmål, sikrer internasjonal
454 avspenning, gir respekt for menneskerettighetene større global utbredelse og skaper
455 en friere verdenshandel. Vi skal være en forutsigbar og pålitelig partner for våre
456 militært allierte. Målet med norsk bistand er å bekjempe fattigdom og hjelpe andre
457 nasjoner og deres innbyggere til å bli selvhjulpne.

458 **Internasjonalt medansvar**

459 Det internasjonale samfunnet er avhengig av stater som forvalter sin suverenitet med
460 ansvarlighet. Samtidig er det internasjonale samfunnet annerledes enn det nasjonale,
461 fordi det i mindre grad har maktmidler som kan sette sanksjoner bak vernet om liv,
462 frihet og verdighet. Det gjør verdenssamfunnet sårbart. Derfor er det viktig å
463 kombinere respekt for nasjonenes egenart med forpliktende internasjonalt samarbeid.

464 Når de globale utfordringene vokser, krever det samarbeid på tvers av nasjonale
465 grenser i langt sterkere grad enn før. Derfor mener Høyre det er viktig å bygge opp om
466 sterke, effektive og demokratiske internasjonale institusjoner som bidrar til et fredelig
467 og rettferdig verdenssamfunn, og som ser utvikling og økonomi i sammenheng.

468 Høyre mener at en fri og rettferdig verdenshandel som gir like muligheter for alle land,
469 er en grunnleggende forutsetning for nasjonal selvstendighet, økonomisk vekst og
470 velferd. Derfor vil Høyre støtte opp om utviklingen av en rettferdig global
471 markedsøkonomi og et felles sett av regelverk gjennom WTO.

472 Høyre mener også at Norge har en plikt til å bidra til demokratiutvikling i verden.
473 Norge må yte målrettet bistand som bidrar til å bekjempe fattigdom, sykdom og
474 miljødeleggelser, og til å bygge sivile samfunn og bærekraftige styresett. Høyre mener
475 det er spesielt viktig å bidra til å løfte jenters mulighet til utdannelse på verdensbasis
476 for å bidra til varig hjelp.

477 Høyre legger avgjørende vekt på beslutninger tatt i FNs sikkerhetsråd, og vil at Norge
478 gjennom andre internasjonale organisasjoner, som blant andre EU, OSSE og NATO, skal
479 delta i arbeidet for å fremme demokrati og sikkerhet – om nødvendig også gjennom
480 militære operasjoner.

481 Verden er ikke tjent med en handelskrig der enkeltland setter opp tollbarrierer.
482 Tollbarriere må reduseres, og Norge må støtte utviklingen av en rettferdig global
483 markedsøkonomi og et felles sett av regelverk gjennom WTO. Den frie handelen sikrer
484 gjensidig avhengighet mellom land og bidrar til avspenning og økonomisk utvikling.

485 **Europeisk integrasjon**

486 I Europa har vi i stor grad et felles verdigrunnlag og felles demokratiske, økonomiske
487 og kulturelle tradisjoner. Derfor er det i vår verdensdel naturlig å søke tettest mulig
488 samarbeid for å løse felles utfordringer for våre innbyggere og land når det best
489 ivaretar de verdier og tradisjoner vi ønsker å beholde. Norge bør søke
490 medbestemmelse og fullt medansvar for samarbeidet i Europa.

491 EØS-avtalen og tilgang til EUs indre marked er en viktig forutsetning for å sikre
492 arbeidsplasser og velferden i det norske samfunnet. Høyre mener at vi bør søke
493 deltagelse i de europeiske fora som vil tjene norske interesser, særlig innen justis-,
494 forsvars-, migrasjons- og klimaområdene. Høyres langsiktige mål er at Norge skal bli
495 fullverdig medlem av EU.

496 **Nordisk samarbeid**

497 Norden er en av verdens mest integrerte regioner, og det nordiske samarbeidet har
498 lange og gode tradisjoner. Norges forhold til våre nordiske naboland er en strategisk
499 styrke og har en kulturell egenverdi. Høyre mener vi er tjent med et varig og tett
500 nordisk samarbeid på de fleste samfunnssektorer. Dette sikrer norsk verdiskaping og
501 sysselsetting, og gir oss bedre konkurransekraft og evne til økonomisk omstilling. Med
502 våre nordiske naboer deler vi språk, kultur, verdisyn og interesser. I internasjonalt
503 samarbeid er vi hverandres nærmeste venner og partnere. Regionalt samarbeid og
504 samhold styrker vår gjennomslagskraft og evnen til å håndtere vår tids store felles
505 utfordringer.

506 **Et sterkt forsvar**

507 Statens viktigste oppgave er å ivareta innbyggernes trygghet og sikkerhet. Et sterkt
508 forsvar er en forutsetning for et fritt Norge samt muligheten for nasjonal
509 selvbestemmelse, internasjonal selvhevdelse og samarbeid.

510 Høyre ser fred i frihet som en avgjørende forutsetning for å opprettholde vårt
511 demokrati og vår rettssikkerhet. Forsvaret skal være en forsikring for Norge,
512 uavhengig av den aktuelle militære trussel. Høyre erkjenner at en militær trussel kan
513 oppstå langt raskere enn man kan bygge opp militær evne og organisasjon. Forsvarets
514 stridsevne må bevares på et nivå som tar hensyn til det.

515 Den enkelte borger har plikt til å forsvare fedrelandet mot ytre trusler. Den alminnelige
516 verneplikt må ha en troverdig og meningsfull utforming, og være lik for alle den
517 omfatter. Almen verneplikt bevarer forsvarsviljen, som det tydeligste uttrykk for
518 enkeltborgerens plikt overfor storsamfunnet.

519 Vår sikkerhetsgaranti som medlem av NATO-samarbeidet er avgjørende for norsk
520 utenriks- og sikkerhetspolitikk så vel som for landets trygghet i både fred, krise og krig.
521 På samme måte som allierte er forpliktet til å stille opp for Norge om det skulle kreves,
522 plikter også vi å bistå i forsvaret av allierte. Det er avgjørende at vi følger opp våre
523 allianseforpliktelser.